

LLENGUA OFICIAL: TÒTEM I TABÚ

Albert Turull

Durant els darrers temps s'ha reactivat a Catalunya el debat sempre viu sobre la llengua, però aquest cop amb una diferència molt significativa: ja debatem entre nosaltres quin serà el règim lingüístic de l'Estat català. Bon senyal: ho veiem tan clar, ho donem tant per fet, que ja anem definint aspectes concrets del futur ordenament estatal. Abans, si algú gosava fer res de semblant, li deien (i de fet ell mateix sabia) que feia política ficció. Ara no, ara ja és necessari. Ja toca.

Tanmateix, considero que els termes del debat no han estat gaire oportuns, i per dos motius. Primer, pel moment: precisament perquè ha coincidit amb diverses campanyes electorals i amb l'acceleració del que en diem "el procés", aquells termes s'han polaritzat i simplificat fins a esdevenir de vegades grotescos, sobretot (però no només) quan provenien d'alguns líders i partits polítics; això ha deixat fora del debat els matisos, les precisions, els detalls que, com miraré d'argumentar, són sens dubte la clau de la qüestió. I en segon lloc, més en concret, han estat poc oportuns –o desenfocats– perquè, d'una manera una mica estranya (però simptomàtica), s'han centrat massa

en la discussió sobre si el castellà ha de ser o no llengua oficial de (o en) aquell futur Estat.

En aquest sentit, el principal argument ha consistit a afirmar que fer del català l'única llengua oficial (en algun cas fins i tot oblidant l'altra llengua autòctona, l'occità de la Vall d'Aran, o atorgant-li un estatut inferior al que ja té dins de l'actual marc autonòmic!) és l'única manera possible de garantir la plena recuperació de la nostra llengua, i que, per contra, fer del castellà també llengua oficial implicaria irremissiblement la no normalització i fins i tot l'extinció del català. És a dir, s'ha fet de l'oficialitat única del català un *tòtem*, una mena de remei màgic, concepte sagrat que obre portes insospitades, i paral·lelament s'ha convertit la hipotètica oficialitat (cooficialitat) del castellà en un *tabú*, poc més que en un anatema, i en tot cas la font de tots els mals per a la vida futura del català.

Val a dir que tampoc han estat gaire més afinats els arguments de l'altre costat, que per defensar l'oficialitat del castellà s'han quedat en arguments tacticistes sense gaire substància (per exemple: necessitem

si més no una part els castellanoparlants per guanyar el referèndum) o bé, anant una mica més al fons dels principis universals de la política lingüística, s'han limitat a apel·lar a un dels dos pilars d'aquesta política, el *principi de personalitat* (segons el qual són els individus els qui poden exercir uns determinats drets lingüístics), tot oblidant l'altre pilar bàsic, el *principi de territorialitat* (que estableix que els drets lingüístics són aplicables dins d'un marc concret, per a la delimitació del qual és essencial el concepte de llengua autòctona i històrica d'un país). Dit d'una altra manera, s'ha recordat que el castellà és la llengua materna d'aproximadament la meitat de la població actual de Catalunya, però no s'ha remarcat prou que, malgrat això, el castellà no és pas llengua autòctona (i això és el que vol dir *pròpia*) de Catalunya (per molts turcs que visquin a Alemanya, o catalans a Cuba, ni el turc no és llengua autòctona d'Alemanya ni el català llengua pròpia de Cuba, oi?). Sigui com sigui, aquest oblit, sumat a la curiosa confusió entre el castellà com a llengua familiar d'una part de la població immigrada i el castellà (el mateix castellà?) com a llengua imposada històricament per part d'un Estat opressor, ha provocat la reacció irada dels qui han alçat més amunt encara el tòtem de la llengua única i han enfonsat encara més endins de les tenebres el tabú del castellà.

Enfront de simplificacions de qualsevol color, però, convé explicar que res no és garantia de res, i que l'oficialitat d'una llengua té els seus límits (per exemple, en un estat democràtic, no pot afectar directament l'àmbit privat). A més, una llengua *oficial* i una altra llengua també *oficial* poden

tenir àmbits de presència ben diferents (oficialitat *asimètrica*; per exemple, es pot reservar com a vehicular de l'escola una de les llengües), i les conseqüències, mesurables, poden ser moltes o poques (com veiem, per desgràcia, amb l'èxit de les polítiques contràries a la llengua pròpia de València o de les Balears, a desgrat del seu caràcter oficial!). La clau és que *llengua oficial* no és sinònim de *nacional* (vet aquí Suïssa) ni tampoc de *pròpia* o autòctona, ni de *preferent*, ni d'*obligatòria*: és oficial qualsevol que les lleis determinin (conjunturalment: les lleis es poden canviar, per definició); per tant, és clau també el desplegament legislatiu que es faci del règim lingüístic del país en un nivell de detall, més enllà del que determini una Constitució (em refereixo a la del futur Estat català, que voldria que féssim partint d'idees pròpies i desempallegant-nos d'esquemes que ens condicionen més del que ens pensem). El castellà hi pot ser oficial? No, o sí, o com a garantia de determinats drets individuals. El que haurà d'assegurar el nou Estat, i en això segur que estem tots d'acord, és la plena normalitat del català en tots els àmbits, i la de l'occità on i com correspongui. Però quan ens hi posem, si us plau, afinem.

Si l'única alternativa és caure en el simplisme de creure que l'oficialitat d'una llengua en garantirà automàticament la plena normalitat social (o que la d'una altra la pot amenaçar, sense matisos), si l'alternativa es vol reduir a una dicotomia bipolar entre tòtem i tabú, doncs aleshores l'única resposta vàlida, en termes no simplistes –i, sobretot, radicalment democràtics–, és prou clara: ni tòtem, ni tabú.